

USIKKERT: «Har bistanden virkninger? Svaret er at det vet vi ikke», skriver forfatterne. Brasil er av de fremste mottagerne av norske bistandskroner. Foto: NTB Scanpix

Bi-virkninger i bistandens blindsoner

Henrik Wiig
Seniorforsker, NIBR

Jørn Holm-Hansen
Seniorforsker, NIBR

HVILKEN virkning har bistanden? Det vet vi ikke. Bistandssektoren har bygd opp et omfattende apparat for å evaluere virksomheten. Men i evalueringene glimrer de *utilsiktede* virkningene med sitt fravær.

Vår gjennomgang av alle 78 delrapporter i NORAD sine 38 evalueringoppdrag for tidsrommet 2010-2014 gir en entydig konklusjon: De åpenbare mulighetene for at prosjektene har hatt *utilsiktede* effekter blir så å si ikke behandlet. Dette er oppsiktsvekkende ettersom den internasjonale evalueringsstandarder kne-satt av OECD krever at *utilsiktede* effekter behandles. Er det sånn at den lett desperate jakten på påviselig måloppnåelse gjør at bi-effektene havner i evaluatorenes blindsoner?

I ET automatisert tekstsøk traff vi ordene som uintentert, *utilsiktet* og lignende i bare 46 prosent av rapportene. Men går vi inn og ser ikke bare på *hvor ofte*, men også *hvordan* *utilsiktede* effekter behandles, blir bildet enda mer slående. Når bi-effekter omtales, skjer det nesten alltid i forbifarten og overflatisk.

Evalueringer foregår etter nøye definerte oppdragsmandater. I 40

prosent av Norads oppdragsmandater kreves det eksplisitt at bi-effekter behandles. Der hvor det ikke kreves, tar bare én av fire evalueringer opp temaet.

DET ER problematisk at bi-effekter ikke er et tema i bistandsevalueringene. Bistanden er jo et område hvor denne typen effekter må forventes å florere. Bistanden foregår under uoversiktlige og lite forutsigbare forhold. Noen mulige bi-effekter ligger såpass oppe i dagen at de burde være gjenstand for undersøkelser i nær sagt alle evalueringer.

Ett av spørsmålene som bør stilles er: Hva er effekten av at bistanden går inn og tar seg av «de gode sakene», som utdanning, likestilling og miljøvern? Fører det til at myndighetene abdiserer fra disse sakene? Og fører det til at de som skulle ha presset på for de gode sakene så å si tas ut det virkelige liv for å gå inn i en parallell bistandsverden? Dette gjelder både potensielt offentlig ansatte og ledere av det som kunne ha vært ekte sivilsamfunnsorganisasjoner. Og noen av dem som nå tjener gode penger som lokale tilretteleggere for bistanden, ville kanskje ellers ha etablert sårt tiltrengt næringsvirksomhet.

TILBAKE til utgangsspørsmålet: Har bistanden virkninger? Svaret er at det vet vi ikke. Og grunnen til det er at vi hittil har nøydt oss med å lete opp en liten flik av de mulige virkningene, nemlig de *utilsiktede*. Det er betryggende at Norad selv tok initiativet til å få dette dokumentert.

Foto: Adrian Øhrn Johansen

ysberg Solum / NTB scanpix

om tiggere noen ganger fører eg, tidvis også noe ubehagere-ressivt over seg. er simpelthen ufattelig sliten ør alle være slitne — av en hvor vi til stadighet snakker ttige menneskers avføring. im. Det vil være både opp-ekkende og trist hvis vi i en av grunnloven og grunn-bleet utformer lovverk som it å kjempe en hundset grup-ia, enda en gang.

ER ET ÅR hvor vi trenger a valg som gjør Norge større, indre.

it arbeider etter Vær plakatens regler for som mener seg lg avisomtale, opp-med redaksjonen.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål.

Adr.: Rådhusgt. 17, 3. etg., pb 46 Sentrum, 0101 Oslo.
Tlf.: 22 40 50 40. **Faks.:** 22 40 50 55. **E-post:** pfu@presse.no